

ВИХОВАННЯ ПАТРІОТІВ СВОЄЇ БАТЬКІВЩИНИ У ПЕДАГОГІЧНІЙ СПАДЩИНІ ГРИГОРІЯ ВАЩЕНКА

Дивовижною, як і у більшості талановитих національних педагогів, чий талант розквітнув напередодні виникнення й утвердження Української Народної Республіки є доля одного з творців української виховно-освітньої системи професора Григорія Григоровича Ващенка (1878-1967 рр.). Г. Ващенко в історії української педагогіки посідає особливе місце як автор досліджень, які в такому обсязі й з таких позицій ще не розроблялися. Це передусім «Виховний ідеал», «Система навчання», «Виховання любові до Батьківщини», «Організаційні форми навчання», «Виховна роль мистецтва», «Засади естетичного виховання», «Тіловиховання як виховання волі і характеру» та інші [5].

Метою публікації є характеристика поглядів Г. Ващенка на виховання патріотів своєї Батьківщини.

З публікації представника української діаспори О. Ковалю «Григорій Ващенко – творець виховної освітньої системи» (1993) в журналі «Рідна школа» почалося входження постаті Г. Ващенка в коло вітчизняних педагогів. Хоча доречно згадати, що у 1991 році у збірнику Рівненського педінституту «Використання спадщини повернутих і забутих діячів науки і культури в навчальному процесі педагогічного вузу та школи» була вміщена стаття М. Окси «Забутий дослідник педагогічної спадщини А.С. Макаренка», присвячена Г. Ващенку.

Г. Ващенко, спираючись на дослідження українських і зарубіжних учених (Дж. Дьюї, П. Лесгафта, М. Монтесорі та ін.), обґрунтував шляхи націоналізації та демократизації освіти, зміст і напрями формування творчої особистості, методи навчання тощо. Уважне ознайомлення з останніми публікаціями вітчизняних науковців О. Вишневський «Григорій Ващенко на тлі актуальних завдань сучасної української педагогіки», О. Гук «Питання освіти молоді у педагогічній спадщині Г.Ващенка», Л. Петренко «Формування ідеалу як мети виховання української молоді у спадщині Г. Ващенка» вважають, що праці, написані Г. Ващенком у еміграції, складають цілісний курс національної педагогіки, який слід взяти на озброєння освітянам України. Позитивно оцінюють спадщину Григорія Ващенка також А. Алексюк, А. Бойко «...Служба Богові й Батьківщині Г. Ващенко: альтернатива поглядів і оцінок», Г. Бугайцева «Принципи патріотичного виховання української молоді», А. Погрібний «Видатний національний педагог Г. Ващенко» з означеної тематики засвідчує, що вони акцентують увагу на значенні наукової та педагогічної діяльності Григорія Ващенка, проблемах освіти й організації навчання.

Аналіз багатогранної педагогічної творчості ідеолога патріотизму, свідчить про те, що у працях «Виховання любові до батьківщини», «Виховний ідеал», «Хвороби в галузі національної пам'яті», «Мораль християнська і комуністична», «Проект системи освіти в національній Україні», «Виховання чесноти і принципів», «Роля релігії в житті людства і релігійне виховання молоді», «Виховання пошани до батьків і старших», «Виховання статевої чистоти і стриманості», «Мораль християнська і комуністична» та багатьох інших відображено проблеми пат-

ріотичного виховання, які були й залишаються одними із ключових проблем педагогіки, що стоять перед суспільством.

На думку Г. Ващенка, основою освітньої системи мають стати чотири компоненти виховання – морально-релігійне та естетичне, національно-патріотичне, інтелектуальне, фізичне. Їхню єдність педагог порівнював із єдністю психіки людини, виділяючи напрями гармонійного виховання людини, завдяки яким можна максимально ефективно реалізувати освітню мету: розумове виховання, мовної культури, патріотичне, естетичне, фізичне, виховання волі й характеру, морально-релігійне [4].

Велику увагу педагог приділяв гармонійному вихованню української молоді, формуванню національного світогляду як узагальненої системи поглядів на світ і своє місце у ньому, розумінню сенсу життя як служіння Богові й Батьківщині [1]. Наслідуючи українські національно-культурні традиції, він закликає виховувати в юнацтва патріотичну свідомість, патріотичні цінності, моральність, духовність, закликає молодь до власної людської гідності, на основі чого виробляються правдивість, чесність, вірність.

Зосереджуючи увагу на пошуках виховного ідеалу, Г. Ващенко наголошував на необхідності виховання особистості з почуттям національної гідності, патріотизму, громадянської пошани і злагоди. «Треба виховувати молодь так, щоб вона могла захищати права свого народу і здатна була віддати в боротьбі за нього своє життя. Але, виховуючи в молоді патріотизм, здорову національну гордість, свідомість своєї національної гідності, у жодному разі не можна виховувати в неї безглузду національну пиху й презирство до інших народів лише на тій підставі, що вони не українці» [3, с. 177]. Оскільки, відчувши, що таке несправедливість, український народ «і сам мусить бути справедливим. Але цього мало. Український народ ще з початку своєї історії протягом віків, борючись за своє існування, разом з тим своїми грудьми захищав європейські наріди, що несуть на собі ярмо неволі і намагаються скинути його з себе. В цьому велике історичне покликання українського народу. Йдучи за ним український нарід має спричинитися до побудови політичного й суспільного життя не на засадах егоїзму, насильства й експлуатації, а на засадах справедливості і гуманності Служба Батьківщині наказу підкорити свої інтереси потребам українського народу» [3, с. 177].

За Г. Ващенком, ідеал національного виховання ґрунтується на двох головних цілях: служіння Богові та своїй нації. Бог – абсолютна Правда, Любов, Справедливість, Краса. В педагогічному значенні виховний ідеал – людина, котра служить Богові й Батьківщині. У національному виховному ідеалі віддзеркалюється сутність українського патріотизму, який полягає в усвідомленні молоддю значення служіння Батьківщині як особистого обов'язку перед нею, необхідності підпорядковувати свої інтереси потребам українського народу та у духовному зв'язку з Богом і народом. Григорій Ващенко був переконаний, що виховний ідеал того чи іншого народу залежить від державного устрою, світогляду, релігії й моралі, від рівня розвитку культури, його національних властивостей. Тільки своя самостійна держава забезпечує добробут і високий культурний розвиток нації, – зазначав педагог у праці «Виховання волі і характеру», а тому запропонована ним система національного виховання носила людський і державотворчий характер [2].

Таким чином, творча спадщина Г. Ващенко становить значний інтерес і має велике практичне значення як для сучасників, так і для майбутніх дослідників, педагогів, вихователів і батьків. Це означає, що суспільству сьогодні належить серйозно підійти до формування в учнів патріотизму, національних і духовно-моральних якостей особистості, творчо використовуючи спадщину видатного педагога.

Список використаної літератури

1. *Бойко А. М.* "... Служба Богові й Батьківщині" : Григорій Ващенко: альтернатива поглядів і оцінок : наук.-метод. посіб. / А. М. Бойко ; Полтав. держ. пед. ун-т ім. В. Г. Короленка.
2. *Бугайцева Г.* Принципи патріотичного виховання української молоді : (зі спадщини Григорія Ващенко) / Г. Бугайцева // *Історія в шк.* – 1999. – № 5. – С. 7–10.
3. *Вишневський О.* Григорій Ващенко на тлі актуальних завдань сучасної української педагогіки : (етюди до системного аналізу) / О. Вишневський // Ващенко Г. *Праці з педагогіки і психології* / Г. Ващенко. – К., 2000. – С. 3–29.
4. *Вишневський Омелян.* Національне і громадянське виховання / О. Вишневський // 10 років школи громадянства : зб. матеріалів до 10-ліття Пед. т-ва ім. Григорія Ващенко / Всеукр. пед. т-во ім. Григорія Ващенко. 2005. - С. 64-70.
5. Григорій Григорович Ващенко // *Персоналії в історії національної педагогіки. 22 видатних українських педагоги: підручник* / А.М. Бойко, В.Д. Бардінова та ін. – К. : Професіонал, 2004 – С. 426-459.

Анастасія Кокарєва

НАЦІОНАЛЬНЕ ВИХОВАННЯ ПІДРОСТАЮЧОГО ПОКОЛІННЯ У СПАДЩИНІ ЯКОВА ЧЕПІГИ

Зміни, які відбуваються сьогодні в сферах духовного та соціально-економічного життя українського народу, супроводжуються оновленням системи освіти та її негайного реформування на основах досягнення нашої культури, національних засадах та багатовікового досвіду в галузі освіти. В цьому контексті важливим є поєднання сучасної педагогічної думки, вивчення надбань попередніх поколінь та інновацій. Чільне місце серед відомих постатей науки займає Яків Феофанович Чепіга педагог, громадський діяч, автор багатьох проектів та підручників.

Метою даної статті є аналіз поглядів видатного педагога Якова Чепіги на національне виховання у школі.

Аналіз сучасних досліджень показує, що спадщина Я. Чепіги є досить великою та різносторонньою. Багато видатних українських педагогів присвятили свої праці просвітницькій діяльності Я. Чепіги, серед них: Г. Васькович, О. Вознюк, Н. Гупало, І. Зайченко, Л. Медвідь, С. Сисоєва, О. Сухомлинська та інші.

Головною ідеєю Я. Чепіги було створення нової української національної школи, національної системи освіти та виховання, яку він висвітлював у своїх працях: «До національної школи», «Національність і національна школа» (1910 р), «Національне виховання», «Грунтовні принципи нормальної школи».